

مرکز اطلاعات و آرشیو علمی ایران
تیم مدیریت آرشیو

۱۳۸۲ / ۱۶ / ۳۰

دانشگاه تربیت معلم

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

گروه بنیاد های آموزش و پرورش

موضوع :

تاثیر جهانی شدن بر تعلیم و تربیت

پایان نامه :

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته فلسفه تعلیم و تربیت

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر محمد عطاران

استاد مشاور :

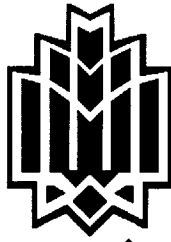
جناب دکتر میر عبد الحسین نقیب زاده

تهیه و تنظیم :

مادح دستمرد

۴۸۹۹۲

بهار ۸۲

فakāhā t̄rībīyeh

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی
گروه بنیادهای آموزش و پرورش
رشته فلسفه تعلیم و تربیت

این پایان نامه تحت عنوان:

تأثیر جهانی شدن بر تعلیم و تربیت

که به منظور دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته فلسفه تعلیم و تربیت توسط مادح دستمرد تهیه و تدوین شده است در تاریخ ۸۲/۳/۲۶ در جلسه ای متشکل از استاد راهنما، استاد مشاور، داور خارجی و داور داخلی و همچنین مدیر گروه و نماینده تحصیلات تکمیلی دانشکده پس از دفاع با نمره ۱۹ و درجه عالی پذیرفته شد..

استاد راهنما: دکتر محمد عطاران

استاد مشاور: دکتر میر عبدالحسین نقیب زاده

استاد داور خارجی: دکتر صمد دیلمقانی موحد

استاد داور داخلی: دکتر علیرضا محمودنیا

مدیر گروه و نماینده تحصیلات تکمیلی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی:

تقدیم به پدر و مادر مهربان

و خانواده عزیزم که تمامی

موفقیت‌هایم را در زندگی مرهون لطف

و

محبت آنها می‌دانم.

تقدیر و تشکر

با تشکر و سپاس از یگانه معبودی که با لطف بی کرانش مرا یاری نمود. پروردگاری که مرا غرق در نعمت نموده است. هرگاه که با اخلاص از او مدد خواسته ام یاریگرم بوده است. نه قلم قادر به سپاس و ستایش او ست و نه کلام، زیرا که وصفش نه در عقل گنجد و نه در بیان.

با تشکر از جناب آقای دکتر محمد عطاران، استاد راهنمای گرامی که با رهنمودهایشان مرا به انجام این پژوهش مشتاق تر نموده و راهنمایی این کار را بر عهده گرفتند.

تشکر و سپاس فراوان دارم از جناب آقای دکتر میرعبدالحسین نقیب زاده، استاد برجسته و فاضلم که مشاورت این کار را تقبل نموده و هدایت گر من در امر نوشتن مطالب بودند.

در اینجا لازم می دانم از دوستان عزیزم آقایان کارگر، شریفی، عباسی، پور قادری، پور رضا، پورسینا، صداقت، رحمتی، عیوضی، عبدزاده، فاطمی، ابراهیم زاده، شریفیان، ضرغامی، صیدی، نجفی، محمدی، جاهدجا و مهدوی به خاطر تشویق ها و فراهم کردن بستری دوستانه و صمیمی در طول تحصیل نهایت تشکر و قدردانی را داشته باشم.

ومن الله التوفیق

بسم الله الرحمن الرحيم

"چکیده پایان نامه"

موضوع: تاثیر جهانی شدن بر تعلیم و تربیت

پدیده جهانی شدن مقوله ای است که در حال حاضر توجه بسیاری از اندیشمندان و علاقمندان در حوزه های مختلف معرفت بشری مانند اقتصاد، سیاست، جامعه شناسی و فرهنگ را به خود جلب کرده است. از این پدیده به علت چند وجهی بودن آن تعاریف متفق القولی ارائه نشده است. ولی بحث از آن در بعضی حوزه ها مانند اقتصاد نسبت به سایر حوزه ها بیشتر است. در مقابل این پدیده موضع گیریهای متفاوتی وجود دارد. عده ای آن را ستایش و عده ای دیگر ستاینندگان آن را تکفیر کرده و بعضی دیگر رویه ای محافظه کارانه نسبت به آن دارند. خاستگاه بحث جهانی شدن هر حوزه ای باشد نکته مهم این است که این روند در حال اتفاق افتادن است و بستر زمینه ساز آن هم فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) می باشد.

تحت تاثیر این فناوری و پیامد آن که جهانی شدن است باید بسیاری از لایه های زیر بنایی اجتماع تجدید ساختار باز تولید دوباره معنایی شوند. از طرف دیگر یکی از مهمترین و کارساز ترین نهادهای جامعه نهاد تعلیم و تربیت است که در شکل رسمی و منسجم آن یکی از ارکان بلامنازع توسعه کشورها محسوب می شود.

جهانی شدن در برخورد با جامعه باعث چالشهای فراوانی شده است که یکی از این منابع چالش زا حوزه تعلیم و تربیت است. در این رساله به علت گستردگی حوزه تعلیم و تربیت سعی شده است مطالعات، بیشتر روی اهداف غایی تعلیم و تربیت و منابع تعیین آن متمرکز شود که این گستردگی و اجبار به اختیار این حوزه در بحث محدودیت های تحقیق ذکر شده است.

اهداف غایی نهاد تعلیم و تربیت مشتمل بر جهت گیریهای اساسی و بنیادی جامعه در جهت رشد و تکامل آنست. این اهداف از منابع خاصی مشتق می شوند که آن منابع هم تحت تاثیر و نفوذ فرایند جهانی شدن نیاز به باز تولید دوباره معنایی دارند. مهمترین منابع تعیین اهداف غایی تعلیم و تربیت، فرد و ویژگیهای او، جامعه و ساختار آن، دانش و مفهوم آن، نظام عقیدتی و ارزشی، لایه های سیاسی و اقتصادی و فرهنگی جامعه می باشد که همه اینها در بستر حرکت به سوی همبستگی بیشتر جهانی بر اثر جهانی شدن تغییر می یابند و امر ضروری و مهم در این میان بحث نظری راجع به این موارد و ارائه نظریاتی است که راهنمای عمل کسانی باشد که در پی هدف گزینی در این حوزه می باشند. در حوزه اقتصاد تجارت مبتنی بر وب و بحث در مورد نهادینه کردن مصرف گرایی و شرکت های اقتصادی چند ملیتی و در حوزه فرهنگ بحث چند فرهنگ گرایی و پلورالیزم، در حوزه سیاست بحث فرسایش قدرت

دولت - ملتها واز بین رفتن مرزهای جغرافیایی - سیاسی کشورها و به چالش فرا خوانده شدن احساسات ناسیونالیستی و دیپلماسیهای ملی، در حوزه جامعه مطرح شدن بحث جامعه مدنی و تربیت مدنی با شدت بیشتر و رنگ و لعاب دیگر، مطرح شدن جامعه اطلاعاتی و ویژگیهای آن، در حوزه بحث از فرد به چالش فرا خوانده شدن جهان بینی او در مورد جهان و ممنوع خود و نیاز به تقویت حس زیبایی شناسی، در حوزه دانش اضمحلال دیسیپلین و مطرح شدن رویکرد بین رشته ای و اهمیت یافتن نقش (ICT) در آموزش نه صرفا به عنوان وسیله بلکه به عنوان محتوا و تاکید بر روی مفاهیمی چون طبیعت پذیری، برآورده کردن متقابل نیازها، بهره داشتن از شعور عاطفی، صلح و تسامح و حقوق بشر و احترام به آن از مهمترین حوزه های نوین و مطرح شده در برخورد روند جهانی شدن با جامعه انسانی است. که همه اینها در هدف گزینی در حوزه اهداف غایی موثر می باشند و مستلزم توجه همه جانبه هستند.

مادح دستمرد

دانشجوی کارشناسی ارشد فلسفه تعلیم و تربیت

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات

مقدمه	۱
بیان مسئله	۶
اهمیت و ضرورت تحقیق	۸
اهداف کلی تحقیق	۱۰
سؤالات تحقیق	۱۰
روش تحقیق	۱۱
محدودیت های تحقیق	۱۱
ابزار و شیوه گرد آوری اطلاعات	۱۱
تعریف واژه ها و اصطلاحات	۱۲

فصل دوم : تعاریف و پیشینه بحث جهانی شدن

تعاریف جهانی شدن	۱۴
سابقه تاریخی جهانی شدن	۱۸
نظریه های جهانی شدن	۲۵
رویکرد نظام جهانی	۲۷
رویکرد فرهنگ جهانی	۳۰
رویکرد جامعه جهانی	۳۵
رویکرد سرمایه داری جهانی	۳۷
رویکرد های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و دینی	۴۱
موضع گیری ها در مقابل جهانی شدن	۴۳

فصل سوم : آموزش و پرورش، اهداف و نیازها

- ۴۶..... تحلیلی در مورد مفاهیم آموزش و پرورش، اهداف و نیازها
- ۴۹..... سطوح اهداف در نظام آموزشی
- ۵۰..... معرفی دو الگوی هدف‌گزینی
- ۵۰..... الف : الگوی تایلر
- ۵۲..... الگوی لند شیر
- ۵۴..... منابع تعیین هدفها
- ۵۸..... دسته بندی اهداف با توجه به حوزه های جامعه

فصل چهارم : تأثیر جهانی شدن بر منابع تعیین اهداف غایی

- ۶۹..... جهانی شدن و به چالش فراخوانده شدن منابع تعیین اهداف
- ۷۱..... بعد اقتصادی
- ۷۴..... بعد سیاسی
- ۷۷..... بعد فرهنگی
- ۸۲..... متحول شدن مفهوم جامعه
- ۹۱..... متحول شدن مفهوم آموزش و یادگیری
- ۹۴..... متحول شدن مفهوم انسان
- ۹۸..... متحول شدن مفهوم دانش
- ۱۰۲..... متحول شدن مفهوم نظام عقیدتی و ارزشی
- ۱۰۴..... بحث و نتیجه گیری

منابع فارسی

منابع انگلیسی

فصل اول

کلیات

مقدمه

بیان مسئله

اهمیت و ضرورت تحقیق

اهداف کلی تحقیق

سئوالات تحقیق

محدودیت‌های تحقیق

تعریف واژه‌ها و اصطلاحات

مقدمه :

پدیده جهانی شدن مقوله ای است که در حال حاضر توجه بسیاری از اندیشمندان و علاقمندان در حوزه های مختلف معرفت بشری مانند جامعه شناسی، سیاست، اقتصاد و فرهنگ را به خود جلب کرده است. همه آنهایی که درباره جهانی شدن قلم فرسایی کرده اند از دیدگاهی خاص به آن نگریسته اند و تفسیرهای خاصی از این پدیده ارائه داده اند. چنانکه از معنی جهانی شدن بر می آید در گام اول می توان آنرا به معنای یکی شدن، یکسان شدن، از اصول و هنجارهای یکسان پیروی کردن و فراگیر شدن و همه گیر شدن یک نحوه زندگی، و ارزشهایی خاص دانست. انسانها در طول تاریخ زندگی خود که همه تلاشهایشان در راستای برآورده کردن نیازهای اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی و سیاسی شان بوده است دو نوع انقلاب را تجربه کرده اند. اولین انقلاب، انقلاب کشاورزی بود که همه چیز به آب و نیروی انسانی وابسته بود و در آن انسانها برای رفع مسائل و مشکلات اقتصادی شان راه چاره را در زور بازو، مایه حیات یعنی آب و زمین خدادادی دیدند انقلاب دوم،

¹ Globalization

انقلاب صنعتی است. در انقلاب صنعتی توأم با انقلاب کبیر در فرانسه، بینش و نحوه تفکر و زندگی بشر به چالشی عظیم فراخوانده شد و آنچه کم کم تحت الشعاع این مسئله قرار گرفت و به دست فراموشی حداقل در کشورهای منادی انقلاب صنعتی، سپرده شد زمین و کشاورزی بود. آنچه تبیین و تفسیر وضع بشر را بعد از انقلاب صنعتی به عهده گرفت علم و دانش بود که نتیجه آن تکنولوژیکی شدن زندگی انسانها و به اصطلاح مدرن شدن آن است. این مدرن شدن یعنی تجدید ساختار در روابط انسانی و سازمانی قدیم و متناسب شدن آن با تغییرات و تحولات در عرصه علم و تکنولوژی، تحت لوای مدرنیته^۱ از آن بحث می‌شود. مدرنیته یا مدرنیزاسیون دوره ای از تاریخ بشر است که بیشتر بر اساس وقایع تاریخی از انقلاب صنعتی شروع شده و در چند دهه اخیر به اوج خود رسیده است و انسانها را در معرض انقلابی دیگر قرار داده است که به انقلاب انفورماتیک، انقلاب اطلاعات یا عصر تکنولوژی اطلاعات موسوم است.

عصر مدرنیته عصر تسلط ماشین بر زندگی بشر بود. عصر معنابخشی به زندگی انسان بر اساس معنادهی ماشینی و پیشرفت علم و تکنولوژی و همچنین عصر منفعل شدن انسانها از لحاظ شخصیتی بر اثر نفوذ ماشین در زندگی آنان بود. عصر تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات^۲ نتیجه تحولات چند دهه اخیر بوده است و بحث از جهانی شدن یا جهان گستری نیز می‌تواند بدنبال قبول تأثیرات پذیرفته شده از این تحولات باشد. در جایی که در ارتباطات بین انسانها زمان و مکان دیگر

^۱ Modernity

^۲ Communication and information age

معنایی ندارد و ماهواره و اینترنت همه را در نوردیده است نیازها و مطالباتی جدید شکل گرفته اند که پاسخ به آنها مستلزم بر گرفتن راهکارهایی جدید است.

دکتر ضمیران در توصیف خصوصیات عصر انفورماتیک می گوید که "در قرن بیستم مفاهیمی مثل فردگرایی، آزادی، عرفی گری، تفاهم فرهنگی، شهرنشینی، دموکراسی و بوروکراسی و... حاکم بود اما در قرن بیست و یکم یافته های تکنولوژی مثل سلیکان، میکروویو، میکرو چیپ، در کلیه شئون و حوزه ها به خصوص نقل و انتقال دانایی ها و اطلاعات، تسخیر فضا، کوتاه کردن فاصله های زمانی و مکانی، ادغام ماشین های عظیم کامپیوتری، روبات ها، اتوماسیون تسهیلات و منابع و تجهیزات بشری نقش حیاتی در تغییر شرایط ایفا کرده است. بنابراین پیشرفت های چشمگیر در حوزه تکنولوژی، تلفن، فکس و مودم و همینطور گسترش شایه های اطلاعاتی، جهت و سمت و سوی فرهنگی آموزش، فلسفه، تعلیم و تربیت و سایر حوزه ها و شئون را به طور اساسی تغییر داده است. بنابراین مثلا شبکه پست الکترونیکی به اقصی نقاط عالم نفوذ کرده و حتی تصور می رود به سایر کرات هم قابل گسترش باشد. بنابراین تفاهم میان فرهنگها در این حوزه امکان پذیرتر بوده و مؤدت و دوستی های الکترونیکی و تبادل اطلاعات در عصر حاضر هر چه بیشتر امکان پذیر شده و امروز اتاق های موسوم به Chat Room روابط بینا فرهنگی را توسعه بی سابقه داده است."

دکتر فرهنگ رجایی در کتاب پدیده جهانی شدن در توصیف این عصر می‌گوید «در عصر جدید دانش فنی به شیوه‌ای از زندگی تبدیل شده است و زمانی که با شیوه تولید صنعتی (انسان ابزار ساز) همراه شد شیوه‌های مکانیکی اندیشه و گفتار تسلط یافت و فعل ساختن به محترم‌ترین فعل در محاوره رایج تبدیل شد. طبیعت به صورتی مکانیکی شناسانده شد. مثلاً هابز در کتاب لویاتان گفته است که «قلب چیزی جز فنر و عصب‌ها جز رشته‌ها و مفصل‌ها جز چرخ‌های متعدد نیست که به کل بدن حرکت می‌بخشد» آدمی باید از این ساختار مکانیکی تلقید می‌کرد و برای چیرگی بر طبیعت ابزار می‌ساخت و برای تسلط بر هموعان خود مهندسی اجتماعی مکانیکی ایجاد می‌کرد. اختراع، پیشرفت و تکامل و ارتقا و غلبه و تسلط نه تنها در حوزه‌هایی که به ارضای نیازهای اساسی بشر اختصاص دارد به بحث رایج تبدیل شده بلکه به قلمرو تولید معنا و تمدن هم کشیده شده است»^۱

همزمان با این تحولات، مفاهیم و واژه‌هایی وارد حوزه بحث و تبادل نظر شده‌اند که به صورت شناور و با انعطاف پذیری بالایی در محافل علمی و تحقیقاتی به کار برده می‌شوند که باید به توضیح درمورد آنها و مشخص کردن ویژگیهای آنها همت گماشت. یکی از این مفاهیم که احتیاج به توجه و بررسی دارد مفهومی است که خود نتیجه بحث کردن از روند این تحولات می‌باشد که بیشتر در حوزه جامعه‌شناسی و سیاست و اقتصاد مطرح است. غیر از تلاش برای وضوح بخشی به این مفهوم

۱. رجایی، فرهنگ، پدیده جهانی شدن، نااندکی نتجیص از ص ۱۱۵-۱۱۰

باید سعی شود سایر حوزه های زندگی بشر که از این روند تأثیر پذیرفته دوباره بنا به اقتضائات درحوزه اندیشه و تفکر تجدید ساختار^۱ و باز تولید دوباره معنایی شوند. یکی از این حوزه ها تعلیم و تربیت^۲ می باشد که اساسی ترین حوزه برای توجه در جهت بهبود و توسعه در زندگی بشر می باشد

^۱ - reconstruction

^۲ education